

Meglátni a nem láthatót

A Łódź Fotofestiwal 2016 két kiállításáról

GELLÉR JUDIT

Hit the road! – nehezen fordítható magyarra a lengyelországi Łódźban 15. alkalommal megrendezett fotófesztivál kulcsmondata. Az utat, az utazást központi motívumaként kezelő fesztivál számos tárlata között két különböző eszköket használó, különös utakon járó fiatal alkotó kiállítására lehetett figyelni, akik az út hívószavát átvitt értelemben, metaforaként értelmezték. Az „okkult képek”, a tudattalan felszabadítását, az álmok, a rejtett szellemi erők megjelenítését célzó képek létrehozása régóta foglalkoztatja a fényképezés médiumát használó alkotókat. Érdekes jelenség, hogy éppen a fotográfia az, amely a realitáshoz fűződő különös viszonyával, dokumentáló, hitelesítő funkciójával együtt mégis lehetőséget ad a láthatatlan, a transzcendens ábrázolására. A pillanatnyi állapotok megragadására és rögzítésére kitalált és használt eszköz létmódjából fakadó szabályszerűségeket és lehetőségeket ki- vagy átjátszva, a valóság kifigurázását megcélözva kínál játéktérrel az irracionális képzettársítások és víziók megfogalmazására az arra fogékony alkotó (és befogadó) közeg számára.

A spirituális – és spiritualitással foglalkozó – fotográfiák készítése a kezdetektől jelen van. A 19. században a dupla expozíciók, a rosszul tisztított kollódium-lemezek révén a korábbi képek előtűnését is megjelenítő fotók, a dupla nyomatok és kompozit fotók alkalmazásának lehetőségeit különböző területeken vizsgálták és próbálgatták. A fotografikus képekből kivágott és újra összeillesztett elemek használati lehetőségei, például a montázsok és kollázsok készítése részben populáris is volt a humoros képeslapok, emlékképek készítésekor, de a manipulált negatívok és azok kombinációi a magas művészetnek is részét képezték. Fogalmazhatunk talán úgy is, hogy a valóság feletti és a transzcendens örök motívumnak tekinthető a művészetben, csupán a minket körülvevő eszközök, a tárgyi környezet és az ebből fakadó válaszok változnak (fejlődnek) folyamatosan, melyekkel új módokon fejezheti ki magát az alkotó ember.¹ A dadaizmus és szürrealizmus alapján megszülető elvek, a (társadalom) kritikai szemlélet, a (sokszor kegyetlen) civilizált világból a víziók, a fantázia irreális világába való elvagyodás, a valótlannak és abszurdnak tűnő dolgok felé való közeledés töretlenül jelen van a vizuális művészetekben, viszont vannak olyan időszakok, amikor újra hangsúlyeltolódások figyelhetők meg a téma iránt. Az utóbbi években a fotográfiával foglalkozó alkotók témaválasztásai so-

rán gyakran előtérbe kerül a valóság és spiritualitás kérdése, az értelmezhető, leírható és a megmagyarázhatatlan dolgok közötti különbségek és összefüggések különböző módokon történő vizsgálata és megjelenítése. Ennek okait és kontextusát a globálistól (a világ megértésére való törekvéstől) a lokálisig (az egyén, az individuum világban való pozíciójának kereséséig) sokfelől megközelíthetjük.

A łódzi fotófesztivál Grand Prix pályázatára beérkezett anyagok közül a tíz finalista alkotásait egy kiállításon mutatták be, közülük **David Fathi**² munkáját választotta a zsűri a legjobbnak. A matematika-informatika szakon végzett, mérnökként dolgozó fiatal francia alkotó tevékenységét, témái megközelítését épp ezek a különös kettősségek jellemzik, hiszen a természettudomány egzakt módszereit, a precíz és akkurátus kutatások eredményeit a természetfölötti jelenségek ütköztetésével tárja elénk. „A tudomány nem fikció, a tudomány furcsább, mint a fikció” – írja a díjnyertes Wolfgang című sorozatot bevezető szövegben, mely a Nobel-díjas Wolfgang Ernst Pauli kvantumfizikus legendás életét dolgozza fel. Szóbeszéd szerint, amikor Pauli belépett egy helyiségbe, akkor az ott zajló kísérletek kudarcot vallottak, a gépek leálltak, tönkrementek, különös, olykor baljós események követték egymást. A vicces kollégák „Pauli-effektusnak” nevezték el a jelenséget. Fathi munkájának alapját a CERN (az Európai Nukleáris Kutatási Szervezet, a világ legnagyobb részecskefizikai laboratóriuma, a Nagy Hadronütköztető és a World Wide Web születési helye) közelmúltban megjelentetett fotóarchívuma képezi. A képek egy része az archívumból kiemelve, utólagos beavatkozásokon és manipulációkon esett keresztül, míg másik részük az alkotó által kreált látványként jelennek meg a sorozatban. A dokumentumok így fikciókká, a tudományos eredmények érthetetlen ábrákká, a zseniális kutató élettörténete furcsa, hol humoros, hol groteszk események sorává válik, míg a képek nézése közben egyre nehezebben dönthető el, hogy mi a fikció és mi a valóság.

A fesztivált szervező csapat az idei évben felfedezettjének egy szintén határterületeket feszegető alkotó, **Koleszár Adél**³ spiritualitással és realitással foglalkozó New Routes of Faith című sorozatát mutatta be a kiemelt Discovery („Felfedezés”) szekcióban. A MOME mester szakán végzett fiatal fotográfus két évvel ezelőtt ösztöndíjasként indult el a magas bűnözési rátájáról hírhedt Mexikóvárosba. Ahogy korábbi munkái során is, témaválasztásának fókuszában a marginális társadalmi csoportok vizsgálata állt, így amolyan kulturális antropológusként kezdett be-

illeszkedni a mexikói közegbe. Megdöbbentő atmoszférájú portréit nézve úgy tűnik, mintha teljesen otthonosan mozogna a veszélyekkel teli, furcsa, szinte alviláginak látszó környezetben. A képeken szereplő emberek különös karakterek; sokukon látszanak, sokukon csupán érezhetőek az erőszakkal teli közeg nyomai és lenyomatai. A veszélyes környezet felerősíti az ember biztonság iránti igényét, így a hit az egyik legfontosabb túlélési eszközzé válik, sokan azonban csalódtak az egyházak tanaiban és dogmáiban, ezért új utakat keresnek. Vallási mozgalmak, csoportok jönnek létre, melyek tagjai sajátos szertartásokat, rituálékat teremtenek. A hit effajta új útjainak keresése során Koleszár alkotói megközelítése a dokumentarista fotográfián alapszik, miközben a spiritualitással foglalkozik, és egy alternatív, okkultnak tűnő világot tár elénk; azonban, mint minden portré mögött, itt is személyes történetek rejlenek, melyek kontextu-

sukból kiragadva és egymás mellé helyezve fiktív történeteknek és különös asszociációknak adnak teret.

A két sorozat jól példázta azt, hogy bár lehet egy hívószó – mint amilyen az út – hálás, nagy múltra visszatekintő és előképekben gazdag, legyen szó vándorfényképészetről vagy *street photoról*, tájképről vagy makettekkel készült fikcióról, mégis mindig lehet új alkotói megközelítéseket, szempontokat, utakat találni a témákhoz.⁴ Ezen utak egyike a rejtett, titokzatos és misztikus világok nem látható jeleinek felkutatása és megmutatása. ■

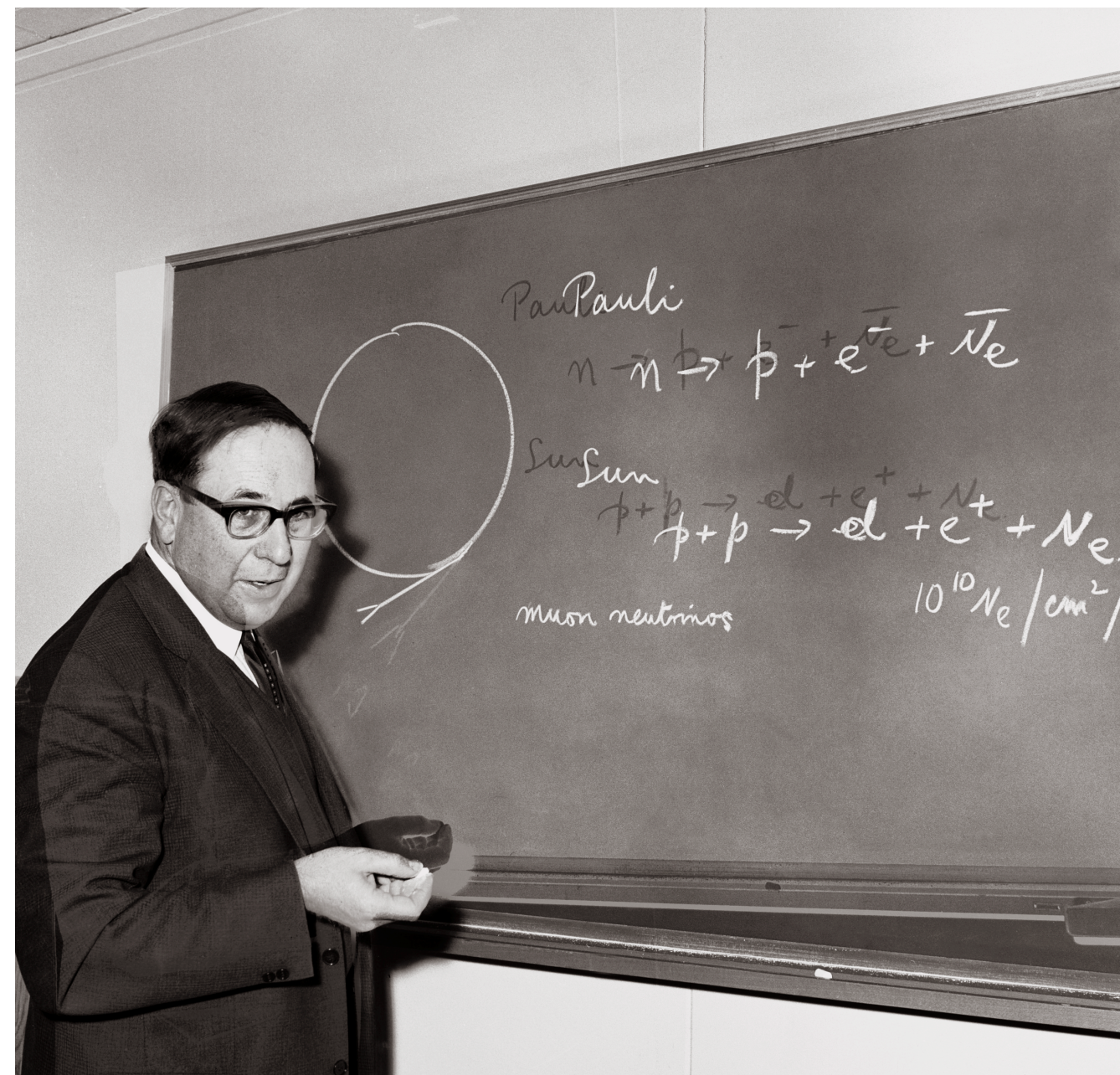
Jegyzetek

¹ Ld. pl.: Götz Eszter: Lesifotók odaától – Okkult fotográfia a Kremsi Kunsthalle kiállításán, Fotóművészet, 1998/3–4.

² <http://www.davidfathi.com/>

³ <http://adelka.tumblr.com/>

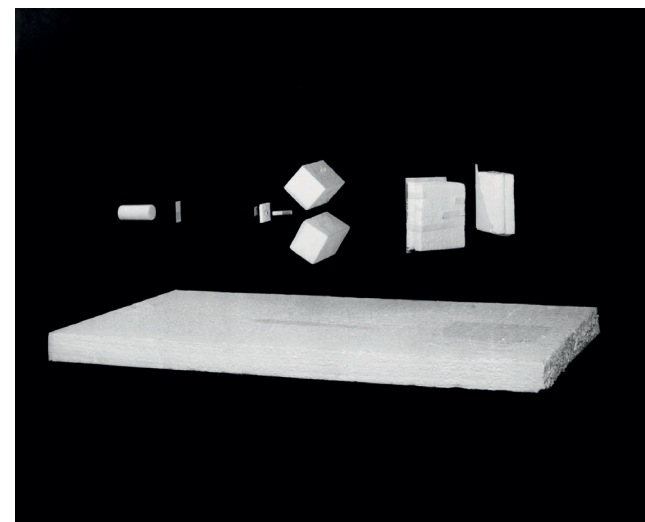
⁴ A fesztivál további kiállításai és programjai a fesztivál online archívumában, a <http://www.fotofestiwal.com/2016/> címen érhetők el.

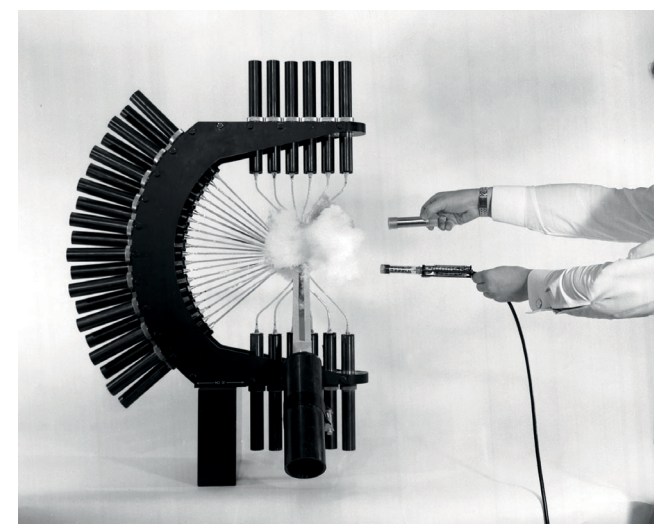
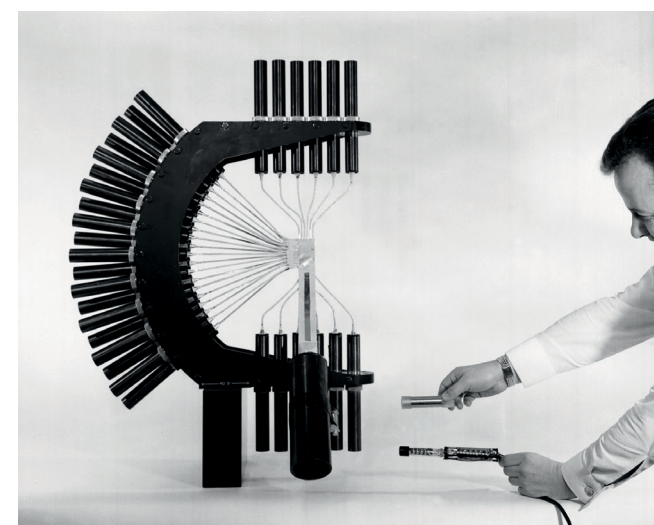
© DAVID FATHI

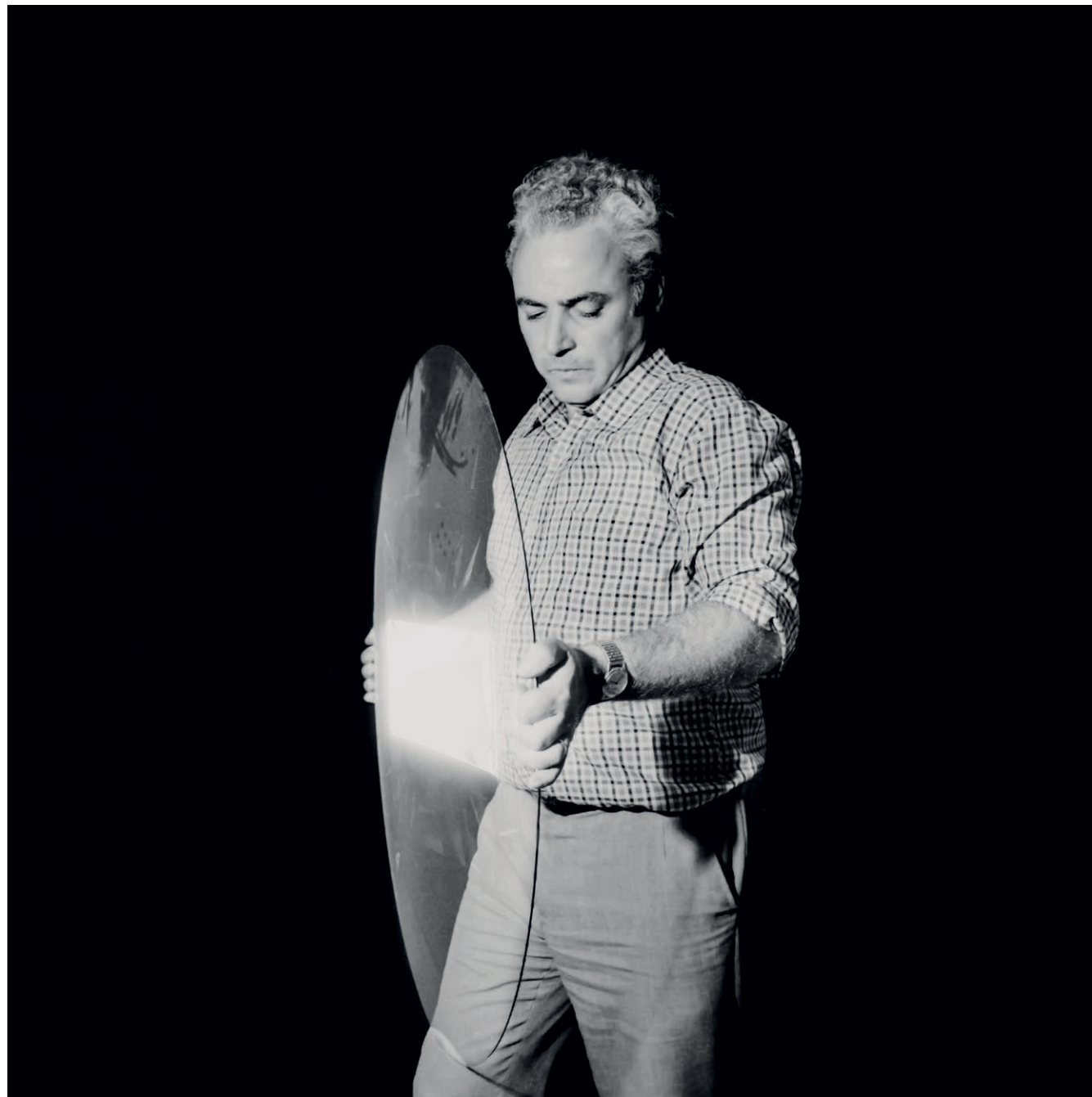
© DAVID FATHI

© DAVID FATHI

© DAVID FATHI

© DAVID FATHI

New Routes of Faith. Alicia – Ciudad Juarez, Mexico, 2015

New Routes of Faith. Girl from Sinaloa – Culiacan, Mexico, 2015

New Routes of Faith. Devotee of La Santa Muerte – Tijuana, Mexico, 2014

New Routes of Faith. Devotees of La Santa Muerte – Mexico City, Mexico, 2015 →